

ВІДГУК

офіційного опонента –

доктора педагогічних наук, професора

Коляди Наталії Миколаївни

на дисертацію **Чорноштана Євгенія Валерійовича**

«Організаційно-педагогічні умови забезпечення

**фундаментальної професійної підготовки соціальних працівників
у закладах вищої освіти»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Ринок освітніх послуг із соціальної роботи та консультування в Україні та світі є динамічним і зростаючим. В Україні професія соціального працівника у професійному та академічному вимірах має свою історію і традиції, що розвиваються в контексті загальносвітових вимог до висококваліфікованих кадрів. Зокрема, у 2024 році у переліку спеціальностей з'явилась спеціальність І10 Соціальна робота та консультування в галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення. Такі зміни зумовлені низкою сучасних викликів: освітніх, соціальних, євроінтеграційних.

Відповідно перед вищою школою та системою соціальної роботи постає питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників як інтегративної сукупності організаційних, педагогічних, інформаційних впливів та заходів в освітньому процесі ЗВО, спрямованої на структурування, систематизацію, поглиблення базових наукових та фахових знань здобувачів, розвиток універсальних компетентностей, що забезпечують здатність майбутнього фахівця з соціальної роботи до якісного виконання професійних функцій у мінливих умовах соціальної реальності. Саме такі завдання, на думку дисертанта, покладаються на фундаментальну підготовку майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту психології та

соціальних наук Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»» «Соціально-психологічний супровід збереження психічного здоров'я особистості в умовах трансформації суспільства» (реєстраційний номер 0122U201363).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

- обґрунтовано теоретичні засади забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти;

- конкретизовано структуру готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності;

- визначено та науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що забезпечують фундаментальну професійну підготовку майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти України, та розроблено модель такого процесу;

- експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов і моделі забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

Нові факти, одержані здобувачем. Дисертація Є. В. Черноштана є комплексним дослідженням, у якому вперше:

- сформовано та науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, що включають: міждисциплінарну інтеграцію змісту освіти; методичне забезпечення та супровід викладачів під час реалізації експериментальних педагогічних впливів; упровадження інноваційних методів і технологій навчання; організацію самостійної дослідницької роботи здобувачів; створення мотиваційно-ціннісного освітнього середовища;

- розроблено авторську модель забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти, що структурована за певними блоками, кожен з яких виконує функцію в напрямі досягнення генеральної мети; спроектована модель містить концептуальний (окреслює теоретичні та концептуальні засади

досліджуваного процесу), змістовний (охоплює комплекс організаційно-педагогічних умов, які визначають зміст, логіку та механізми реалізації освітнього процесу), методичний (відображає систему інструментів, засобів і технологій, за допомогою яких реалізуються організаційно-педагогічні умови), результативний (визначені критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності) блоки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації Є. В. Черноштана та змісту публікацій дисертанта дають змогу дійти висновку про наукову достовірність викладених автором результатів. Дисертантом опрацьовано значний масив наукових джерел (189 найменувань, із них 32 іноземними мовами), на підставі розгляду яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною теоретико-методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць, і загалом не викликає сумніву.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Дисертаційна робота Є. В. Черноштана містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання.

Практичне значення здобутих результатів полягає в: можливості безпосереднього використання запропонованої авторської моделі забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників в освітньому процесі закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців соціальної сфери; розробці тематичного плану роботи наукового гуртка «Соціальна майстерня» для здобувачів спеціальності «Соціальна робота»; використанні матеріалів для проведення методичних лекцій для викладачів ЗВО; наповненні змісту робочих програм курсів «Методи соціальної роботи», «Менеджмент соціальної роботи», «Соціальне партнерство», «Соціальна робота з різними групами клієнтів» інваріантними

інформаційними масивами, що стосуються принципів, теорій і практик здійснення соціальної роботи; розробці критеріальнооцінного інструментарію, що дає змогу визначити стан сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності як результат фундаментальної підготовки.

Результати дослідження упроваджено в освітній процес таких закладів вищої освіти та практичну діяльність установ соціальної сфери і громадських організацій: Громадської організації «Міжнародна професійна асоціація освітнього і наукового консалтингу» (довідка № 3-1 від 03.02.2026 р.); Львівського університету бізнесу та права (довідка № 56 від 04.02.2026 р.); Служби у справах дітей та сім'ї Яготинської міської ради (довідка № 01-22/438 від 18.07.2025 р.); Придніпровського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»» (довідка № 23/111 від 08.08.2025 р.); Яготинського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»» (довідка № 15/143 від 15.09.2025 р.); Університету Григорія Сковороди в Переяславі (довідка № 12/122 від 02.10.2025 р.); Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 016/229 від 29.12.2025 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження можуть слугувати основою для організації освітнього середовища, що сприяє фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. Зміст і результати наукового дослідження можуть використовуватися здобувачами, аспірантами, викладачами закладів вищої освіти, соціальними працівниками та соціальними педагогами. Матеріали дослідження є цінними для написання підручників, посібників, монографій, магістерських і бакалаврських робіт; для оновлення обраного аспекту освітньої дійсності в закладах вищої освіти України.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертант на достатньому науковому рівні обґрунтував вибір теми, її актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт, предмет; аргументував використання обраних методів дослідження.

У вступі автор переконливо обґрунтував актуальність проблеми та науковий апарат дослідження; розкрив наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; надав інформацію щодо впровадження і апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертації – «Теоретичні засади фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у системі вищої освіти» – заслуговує на увагу теоретиків і практиків здійснений автором порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх соціальних працівників дав змогу з'ясувати, що незалежно від національної специфіки освітніх систем фундаменталізація виступає не ізольованою характеристикою змісту освіти, а інтегративним принципом, який забезпечує глибину теоретичної підготовки, міждисциплінарність, розвиток методологічного мислення та здатність до перенесення знань у нові соціальні контексти.

У другому розділі дисертації – «Організаційно-методичні засади забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти» – автором визначено складники готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності; виявлено стан готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності; обґрунтовано організаційно-педагогічні умови забезпечення фундаментальної професійної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти; розроблено модель забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка організаційнопедагогічних умов і моделі забезпечення фундаментальної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти» – дослідницький інтерес викликають зrealізовані автором дослідницькі кроки, які реалізовувались у напрямі досягнення запланованої мети. У межах формувального етапу педагогічного експерименту здобувачі спеціальності «Соціальна робота» вивчали курси «Методи соціальної роботи», «Менеджмент соціальної роботи», «Соціальне партнерство», «Соціальна робота з різними групами клієнтів», згідно із запропонованими

педагогічними впливами на основі використання авторського навчально-методичного забезпечення.

Отже, дисертаційна робота Є. В. Черноштана за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням, в якому уперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови і модель забезпечення фундаментальної професійної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти України.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Автором належним чином обґрунтовано суперечності, що виникли у практиці професійної освіти майбутніх соціальних працівників у вищій школі у площині соціального запиту суспільства на фахівця із широким спектром професійних компетентностей у сфері соціальної роботи, інтегративного потенціалу змісту професійної підготовки та практико-зорієнтованості навчання майбутніх соціальних працівників. На нашу думку, визначені твердження потребують підсилення в контексті сучасних викликів (освітніх, соціальних, євроінтеграційних) та змін у змісті підготовки майбутніх соціальних працівників за оновленою спеціальністю І10 Соціальна робота та консультування.

2. Обґрунтовуючи актуальність досліджуваної проблеми автор дослідження опирається на українські та міжнародні документи з освіти, соціальної роботи. На нашу думку, наведений перелік потребує доповнення, зокрема, щодо врахування стратегічних напрямів розвитку соціальної роботи через Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року.

3. На виконання завдань дослідження автором обґрунтовано теоретичні та організаційно-методичні засади забезпечення фундаментальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти. На нашу думку, з метою визначення стану підготовки майбутніх соціальних працівників у змісті дисертації потребує підсилення аналіз змісту освітніх програм, які реалізуються в різних ЗВО стандартів вищої освіти за

спеціальністю 231 Соціальна робота / І 10 Соціальна робота та консультування, а також професійних стандартів.

4. Зміст висновків до другого розділу дисертації потребує конкретизації щодо форм реалізації теоретично обґрунтованих й експериментально перевірених організаційно-педагогічних умов забезпечення фундаментальної професійної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти.

5. Результати дослідження стануть цінним матеріалом для наукових та навчально-методичних видань з перспективних дослідницьких напрямів, визначених автором, а саме: поглибленні та розширенні теоретико-методичних основ підготовки здобувачів у багаторівневій системі професійної освіти; розробці нових методик інтеграції аудиторної та позааудиторної діяльності для формування професійних компетентностей.

Проте висловлені зауваження не впливають на позитивне враження від дисертації в цілому та не знижують її цінність.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях.

Відзначаємо відповідність чинним вимогам публікацій дисертанта, які не тотожні за змістом. Результати дослідження оприлюднено у 18 публікаціях автора, де 6 відображають основні наукові результати (5 – публікацій у виданнях України, які включені до фахових видань, та 1 – міжнародна публікація), 9 публікацій апробаційного характеру, 3 додатково відображають результати дисертації.

На основі аналізу змісту публікацій Є. В. Черноштана можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації.

Дисертацію викладено українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають вимогам, побудова логічна. Цифровий матеріал структуровано в таблицях та рисунках, що полегшує сприйняття змісту матеріалу, представленого в розділах.

Дотримано принципи академічної доброчесності. У тексті дисертації відсутні текстові запозичення без посилання на джерело.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертаційної роботи відповідає предметній області спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційна робота «Організаційно-педагогічні умови забезпечення фундаментальної професійної підготовки соціальних працівників у закладах вищої освіти» є завершеним самостійним дослідженням, відповідає вимогам пп. 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24.07.2013 р. №567 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а її автор Черноштан Євгеній Валерійович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
доктор педагогічних наук, професор

Наталія КОЛЯДА

Голова комісії з реорганізації
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини,
доктор педагогічних наук, доцент

Олена ЯРОШИНСЬКА